БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетингеН

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 АПРЕЛЬ 14 ЧЕТВЕРГ № 76 (3270)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Партиянын болгаш чазактын кыйгырыы-биле колхозтарга ажылдаарынче (1 арын).

Австрияның чазак төлээлериниң Москвада келгени (1 арын).

Часкы хову ажылдары (1 арын).

В. И. Ленинниң төрүтүнгениден бээр 85 чыл болганынга (1 арын).

РСФСР-НИҢ УЛУС ЧЫРЫДЫЫШКЫН МИНИСТЕРСТВОЗУНДА: Часкы экзаменнерни эрттиреринин болгаш өөредилге кичээлдерин доозарының дугайында (2 арын).

Май мурнунуң шолыпчы эдчээ (2 арын).

Австрия-биле күрүне кереэзиниң дугайында (2 арын).

П. Горелов. — Школаларда партия организацияларының кижизидикчи ролюн бедидер (2 арын).

Владимир Владимирович Маяковский (3 арын).

В. И. Ленинниң «Күрүне болгаш революция» деп чогаалын араб дылда үндүргени (4 арын).

«Тайбыңның күштери лайының күштеринден күчүлүг» (4 арын).

Улустар арызының харылзааларында дүшкүүрлүг чорукту кошкадырының төлдазы-биле Азия чурттарының чөвүлел хуралы Индий төлээ Анан Сингхтиң идеткелик. Го Мо-жонуң чугаазы (4 арын).

Делиге болган митинг (4 арын).

Комсомолчуларның болгаш аныяктарның дайынчы сорулгазы

Кукуруза болза, тараа бүгүрерин көвүдериниң улуг курлавырыг болур. Ынчангаш СЭКП ТК-ның январь Пленумуу кукуруза тарылгаларын эң улуг ужур-дузалыг деп көргеш, кукуруза тарыыр тарылга шөлдерин 1960 чылга чедир 28 миллиондан эвээш эвес гектарга чедирерин эргежок чугуга деп санаан. Харугда ийи сорулганы — тараанын курлавырларын немээрин болгаш бодунуң уннарындан эки силос алырын шиитпирлеп турар эң-не дүжүттүг тараа культуразы болуп кукуруза болза, чурттуң бүгү районнарынга калбак нептерелди алган тараар ужурлуг деп январь Пленуму айытканн.

Ол улуг сорулганы амыдыралга боттандырар талазы-биле партия, совет, ажыл-агый органнарынга бүгү хемчеглер-биле дузалажыры комсомолдуң черчер организацияларының база бир эң-не чугула болгаш дайынчы сорулгазы болу берген.

ВЛКСМ ТК-ның сөөлгү болган Пленуму «Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин күүседиринге комсомол организацияларының киржилгезиниң дугайын чугаалашкан. ВЛКСМ ТК-ның Пленумунуң шиитпирин колхозтарның баштаар черлериниг болгаш совхозтарның удургучулары-биле дугуржуп турган, часкы тарылгага чедир кукуруза тарып өстүрериниң талазы-биле аныяктар звеноларын тургузарын, кукуруза тарыырынга эки чер участоктарын шилип алырын, ол участоктарны удобрениелөөрин, кукуруза тарып өстүрериниң эң эки дуржулгаларын нептерелип турган, ол культураның бедик дүжүдүн чедип алырын комсомол организацияларынга сүмелөөн.

ВЛКСМ-ниң Төп Комитеди Совет Эвилелиниң комсомолчуларынга болгаш бүгү көдээ аныяктарынга «кукуруза өстүрер дээш походче» деп кыйгырыгны үндүргеН. Көдээниң мун-мун оолдар, кыстары ол кыйгырыгны улуг сорук киришкиннинг хүлээп ап, партияның болгаш чазактың шиитпирлерин амыдыралга чедишкиннинг боттандырар дээш демиселге чаптыс эп-сеткилдин-биле сырый каттыжып турарлар. Тываның колхозтарының, совхозтарының комсомолчулары болгаш аныяктары ол кыйгырыгга холбаштыр кукуруза өстүрериниң ажылдарын бо чылын мисселалыы-биле чорударын шиитпирленнер.

Бистиң областың чамдык колхозтары болгаш совхозтары өрткен чылын кукурузаның баштайгы тарылгазын чоруткан. Оон алган ногаан масса мал чемгерилгезинге ажыктыг түннелди берген. Ылангыя Улуг-Хем районнуң «УТКА 25 чылы» совхоз 110 гектар кукуруза тараан, оон бирги сорттуң 4110 центнер силозун мал чеминге немей алган. Кукурузаның ногаан массазын саар инектерни чемгереринге ажыглаан. Чаа-Хөл районнуң Молотов аттыг, Таңды районнуң Ленин аттыг колхозтары малдың ногаан чемин кукурузаның гектар бүрүзүнден 200 центнерни алганнар.

Баштайгы дуржулгалар болза, кукурузаның тарылгазын Тываның кайы-даа колхозтарынга болгаш совхозтарынга калбартып болурун бүзүреткен. Ынчангаш областың көдээ ажыл-агыйының чоокку 5—6 чылдарда хөгжүлдезинин перспективтиг планнарында кукуруза тарылгазын чыл-бүрү өстүрери көрдүнген.

Ол чугула сорулганы амыдыралга боттандырарынче көдээ аныяктарның күштерин мобилизастаар ажылдар областа эгелөөн. Совхозтарда болгаш дыка хөй колхозтарда комсомолчу-аныяктарның кукуруза тарып өстүрер звенолары түргүстүнгүлаан. Бай-Тайга районда аныяктарның 4 звенолары 60 гектар кукурузаны өстүрерин хүлээнген. Сүт-Хөл болгаш Чөөн-Хемчик районнарның колхозтарында аныяктар звенолары бо чылын планда көрдүнген бүгү кукурузаны тарып өстүрерин хүлээнгеннер. Көдээ ажыл-агыйның түскай эртемниглери кукуруза тарып өстүрериниң агротехниказынга аныяктар звеноларының киржикчилерин өөредип турарлар.

Ынчалза-даа кукуруза өстүрериниң баштайгы организастыг ажылдары оожум чоруп турар. Ылангыя комсомолдун Каа-Хем, Бии-Хем, Улуг-Хем, Таңды болгаш Барыын-Хемчик райкомнары колхозтарга аныяктар звеноларын организастап тургузарын безин дыка озалдатканнар. Оон ужурунда ол районнарның чамдык колхозтарында кукуруза тарылгазынга белеткел четпес болгулаан.

Амгы үеде областың чамдык районнарында часкы хову ажылдары эгелөөн. Маңаа холбаштыр кукуруза тарылгазын калбартырының практиктиг ажылдары эгелөөр. ВЛКСМ райкомнары болгаш МТС-тер директорлары кукуруза тарылгазы эгелөөриниң бетинде бүгү звеночуларның агротехниктиг өөредилгезин организастаары чугула. Кукуруза тарып өстүрериниң агротехниказын өөренирин үлегер-чижөөн комсомол активи көргүзер ужурлуг.

Кукуруза тарылгазын калбартыр, оон бедик дүжүт чедип алыр дээш районнарның комсомол организацияларының болгаш колхозчу аныяктарның кукуруза тарып өстүрер звеноларының аразычга социалистиг чарышты калбартыр херек. Комсомол организациялары кукуруза тарылгаларын чер болганга-ла дөрбелчинуланчак арга-биле чорудуп, оон чайгы ажаалгазын экижидип турган, бедик дүжүттүң чидириг чок ажаап алышкының чедип алган турар ужурлуг.

СЭКП райкомнары болгаш партия эге организациялары кукуруза тарып өстүрер дугайында аныяктарның эгелөөшкиннерин бүгү-ле хемчеглер-биле деткиир херек. Эң үнелиг мал чеми — кукурузаның тарылгазын калбартыры көдээниң бүгү ажылчыларының чугула хүлээлгези болуп турар. Ынчангаш ону чүгле аныяктар звеноларының херээ кылдыр көре бээр, оларның эки ажылдарынга сагыш салбас таварылгалар турбас ужурлуг. Аныяктарның кукуруза тарып өстүрер звеноларының ажылын доктаамал удуртуру чүгле комсомол организацияларының эвес, харын партия, совет организацияларының база-ла чугула хүлээлгези болуп турар. Оларны ажыл-агыйның херекселдери-биле, транспорт-биле бүрүн хандырары колхозтарның баштаар черлериниң, МТС-тер болгаш совхозтар удуртукчуларының хүлээлгези.

Тарылганың баштайгы хүнүн шилип алыры, үнүштериниң чайгы ажаалгазының үези болза, кукурузадан бедик дүжүт дээш демиселге эн-не харысалгалыг үе болур. Ынчангаш МТС-тернин агрономнары түс-түс колхозтарда кукуруза тарып өстүрер звенолар болгаш бригадалар-биле үргүлчү харылзаалыг ажылдаары чугула.

Ам болза, кукурузаның улуг ажыктының дугайында чүгле ниити хөй чугаалар-биле кызыгаарлатынмайн, көдээ ажыл-агыйның ол темазынга пропаганданы калбартышаан, а ол культураның бедик дүжүттүүн областың колхоз, совхоз бүрүзүнге чедип алыр дээш өзулуг-ла организакчы ажылдарны чорудары негетинин келген. Областың көдээ комсомол организациялары ол чугула ажылга киржир талазы-биле боттарының дайынчы аргалының херек кырында көргүзүп ыыдаарлар.

Партиянын болгаш чазактың кыйгырыы-биле колхозтарга ажылдаарынче

Бүгү улустуң хан-дамырындан сонуургалдыг херээ

ЧЕЛЯБИНСК. Колхозтарны удуртур кадрлар-биле быжыглаар деп партияның болгаш чазактың кыйгырыын Мурнуу Уралдың ажылчыннарын, тускай эртемниглерин, удуртукчу ажылдакчыларын оларны көдээге ажылдаарынче чорударын дилээн чүс-чүс билдириишкиннер кирген.

— Тараанын болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин улам көвүдедир дээш демисел бүгү совет улустуң хан-дамырындан сонуургалдыг херээ болуп турар. Хожудап турар колхозтарга дузалаар дугайында партияның болгаш чазактың шиитпирин мен бүгү сагыш сеткилимден чүүлдүг деп санааш, мени колхозка ажылдаарынче чорударын силерден дилеп тур мен, эштер — деп паровоз депозунуң партбюро секретары Сафонов Челябинскиниң демир оруғ белдириниң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының хуралынга медеглээн.

Челябинск демир-орукчуларының коллективи Сафоновту арга-мергежилдиг организатор деп билир болгаш үнелеп турар. Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде Сафонов фронтуже эки-тура-биле чоруткаш, танкист болуп, оон-биле кады батальонну комсоргу турган. Көдээге ажылче баар кылдыр хурал ону сүмелөөн.

Колхозтарже үргүлчү ажылдап чоруурун күзөөн патриоттарын билдириишкиннерин чугаалашкан ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның хуралдары Челябинскиниң трактор заводунга, Уралдың автомобиль заводунга, Златоустуң машина тудуушкунунуң заводунга болгаш Мурнуу Уралдың өске-даа улуг-улуг заводтарынга болгулаан.

Эн эки кижилерни — колхозтарже

БРЯНСК. Областың бүдүрүлгелеринде болгаш албан черлериниде партия хуралдары ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның хуралдары улуг идепкейлиг эртип, колхозтарны удуртур кадрлар-биле быжыглаар дугайында СЭКП ТК-ның болгаш СССЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң шиитпирин чугаалажып турар.

Партияның болгаш чазактың кыйгырыын изин-биле деткивишаан, коллективтер көдээге ажылдаарынче боттарының эн эки төлөлекчилерин сүмелеп турарлар.

Брянск-II станцияның паровоз депозунуң септелге цехинде механиктиг кылдыстың бригадири П. Г. Барановский авторитеттиг ажылдакчы болуп турар. Күш-ажылга үлегерин ол көргүспүшаан, хөй-ниитинин ажылынга идепкейлиг киржип шефке алган колхозче дузаламчы көргүзери-биле каш удаа чоруп турган. Эш Барановский улус төлөөзинге соңгутурган болгаш цехтиң партия организациязының секретары болуп турар.

Партияның ажык хуралынга чүве чугаалаваш, Барановскийниң медеглээни болза:

— Көдээ ажыл-агыйның күчүлүг көдүрүүшкүнү дээш демиселдиң мурнуку одуруунга турары коммунист кижи болганымда хүлээлгем деп санап турар мен. Хожудап турар колхозтарның бирөзинче мени чорударын дилеп тур мен. Менээ көргүскен идегелди шынзыктырарымны хүлээнип тур мен.

Оон билдириишкинин цехтиң коллективи чаңгыс эп сеткил-биле деткээн.

Паровоз депозунуң техниги Н. С. Волченкону, Брянск-II станцияның улуг электромеханиги В. К. Кернаковту, демир орук техникумунуң мастер инструктору И. В. Возненскийни, элеваторнуң начальниги Р. К. Сычевту болгаш өскелерни, колхозтарга ажылдаар кыдыр бүдүрүлгелер коллективтери, партия райкомнары сүмелөөн.

Алма-Атаның ажылчы чоннарының ийи чүс билдириишкиннери

АЛМА-АТА. Казахстанның найыслалының заводтарында болгаш фабрикаларында, албан черлеринде ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның хуралдары болуп, ол хуралдарга колхозтарны удуртур кадрлар-биле быжыглаар дугайында СЭКП ТК-ның болгаш СССЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң кыйгырыын чугаалажып турар.

Колхозтарже ажылдап чоруурун күзөөнерниң аразында Алма-Атанын аар машина тудуушкунунуң заводунуң партия комитединиң секретары Полосухин, Түркестан-Сибирь демир оруунун политкидиаинин начальнигининиң оралакчызы Доронин, Түркестан-Сибирь демир оруунуң ажылчын, албан-хаакчыларының профсвилел организациязының даргазы Таныкбеков, күрүнеин С. М. Киров аттыг казах университединиң экспериментал-дыг физика кафедразының ассистентизи Ходак болгаш өскелер бар.

Алма-Атаның партия организацияларынга үш хүннернин дургузунда 200 чыгыы кижи көдээге ажылдаарынче чорударын дилеп билдириишкиннер кирген.

Азербайджанның ажылчы чоннары—көдээниң ажыл-ишчилеринче

БАКУ. Колхозтарны удуртур кадрлар-биле быжыглаар дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың кыйгырыын Азербайджанның ажылчы чоннары изин-биле хүлээп ап турар. Колхозтарга ажылдаарынче чорударын дилээн билдириишкиннер ажылчыннардан, инженерлерден, эртем ажылдакчыларындан, ажыл-агый удуртукчуларындан партия организацияларынга кирип турар.

Республиканың Көдээ ажыл-агый министерствозунуң шай болгаш субтропиктиг культураларның эргелелиниң начальникининиң оралакчызы А. Дадашев, республиканың Эьт болгаш сүт продуктуларының үлетпүрүнүң министерствозунуң килдис начальниги агроном В. Горшков, партияның Баку комитединиң инструктору М. Кадыров болгаш өскелер колхозтарга ажылдаар күзелин илереткеннер.

Колхозтарже — эн эки бүдүрүлгечилерни

АРХАНГЕЛЬСК. Архангельскиниң үлетпүрлүг району болур Соломбалының бүдүрүлгелериниң коллективтери колхозтарны улам ынай удуртукчу кадрлар-биле быжыглаарының дугайында партияның болгаш чазактың шиитпирин чаңгыс эп-сеткилдиг деткип турар. Бо айтырыгга холбаштырган хөй кижилиг хуралдар «Кызыл дарган» деп судно септээр заводтуң цехтеринге, механика заводунга болгаш районнуң өске-даа бүдүрүлгелеринге болуп эрткен. Ажылчыннар боттарының саналдарынга колхозтарже ажылдаарч-биле хоорайның төлептиг кижилери чоруур ужурлуг деп демдеглээннер.

№ 12 ыяш заводунуң директору Ф. З. Букацкий партияның Соломбальский райхомунга ону колхозка ажылдаарыбале сүмелөөрин дилеп, хамыкты мурнай билдириишкин киргген. «СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң салганы канчаар-даа ажок улуг сорулгаларны күүседирин дээш демиселге идепкейлиг дайынчы болурумну күзеп тур мен. Менээ даасканн колхоз мурнакчыларның санынга турган турары дээш күжениишкинимни салырымны партия райкомунга бүзүредип тур мен» деп ол билдириишкининге бижээн.

Партияның Соломбальский райкомунга янзы-бүрү бүдүрүлгелерниң ажылчыннарындан болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларындан 20 ажыг билдириишкиннер кирген.

(СЭТА).

Сүт-Хөл районда

СУГ-АКСЫ. (Бистиң корр.). Сүт-Хөл районнуң төвү Суг-Аксы суурга апрель 11-де болган партия активинин хуралы бедик көдүрлүүшкүнүг эрткен. СЭКП обкомунуң V пленумунуң түннелдери болгаш районнуң партия организациязының сорулгаларының дугайында илеткелди партия райкомунуң секретары эш С. Лихтин кылган. Колхозтарны удуртур кадрлар-биле улам быжыглаар дугайында СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң март 25-те үндүрген кыйгырыын хуралдың киржикчилери бүрүн деткивишаан, ону боттандырарынга бүгү совет улус-биле бир дөмей патриотчу чорукту илередип турган.

Көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдеринге, ылангыя артель бүдүрүлгезин калбартырынга холбаштыр партияның кыйгырыын танышкаш, колхоз даргазынга барып ажылдаары-биле районнуң удуртур ажылдакчыларындан 9 кижи билдириишкин киргген. Оларның иштинде райкүүскомнуң даргазы эш Найдын, партия райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары эш Кюрю болгаш оон-даа өскелер бар.

Районнуң колхозтарында мал хүр чыл ажып, чаш мал менди доругуп турар. Ол ышкаш часкы хову ажылынга белеткел чогуур өйүнде доозулган, тарылганы 10 хүн иштинде бедик агротехниктиг негелдер өзугаар доозары дээш ажыл-иш калбарып турар.

В. И. Ленинниң төрүтүнген хүнүнден бээр 85 чыл болганынга

КИЕВ. Украин ССР-ниң күрүне библиотеказында В. И. Ленинниң төрүтүнген хүнүнден бээр 85 чыл болганынга холбаштырган улуг ном делгелгези ажыттынган.

Делгелге «В. И. Ленинниң амыдыралы болгаш революсчу ажыл-чорудулгазы» деп болук-биле өөрүктеринде «В. И. Ленинниң амыдыралы болгаш революсчу ажыл-чорудулгазы», «В. И. Ленин Казань университединге» деп темаларлыг беседаларны чорудуп турар.

Университеттиң эртемденнери Владимир Ильичиниң төрүтүнген хүнүнде бээр 85 чыл болганынга холбаштыр эртем сессиязынга белеткенип турарлар. Университеттиң эртем библиотеказы улуг ном делгелгезиг белеткеп турар.

В. И. Ленинниң университет чанында музейиниң өрөөлериниң эжиктери ажылчы чоннарга калбаа-биле ажыттынган. Көрүкчүлер аныяк Владимир Ильичиниң лекция дыннап чораан аудиториязының байдалы-биле, а ол ышкаш В. И. Ленинниң өөредилге чылдарының үезин белгаш оон Казань университединге революсчу ажыл чорудулгазының эгезин көргүзүп турар материалдар, документилер болгаш фотографиялар-биле танышып турарлар. (СЭТА).

Songу-Барыын чүктүн областарының болгаш автономнуг республикаларының көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралы

ЛЕНИНГРАД. Апрель 11-де Таврическ орлузунга, СЭКП ТК-ның шиитпирин өзугаар чыгтан Songу-Барыын чүктүн областарының болгаш автономнуг республикаларының көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының көдээ ажыл- агый продуктуларын бүдүрерин көвүдедир талазы-биле колхозтарның, МТС-тернин болгаш совхозтарның сорулгаларынга холбаштырган чөвүлел хуралы ажыттынган. Чөвүлел хуралда 1700 ажыг кижи киржип турар. Оларның аразында— Архангельск, Великие Луки, Вологда, Калининград, Ленинград, Мурманск, Новгород, Псков областарның болгаш Коми АССР-ниң эр, херээжен колхозчулары, МТС-тер, совхозтар болгаш эртем-шинчилел албан черлериниң ажылдакчылары, партия, совет, көдээ ажыл-агый болгаш белеткел органнарының удуртукчулары бар.

Чөвүлел хуралда Украин, Белоруссия, Эстон, Латви, Литва болгаш Карел-Фин ССР-лериниң төлөөлери келген.

Чөвүлел хуралдың ажылында СЭКП Төп Комитединиң Бирги Секретары эш Н. С. Хрущев киржип турар, ону чөвүлел хуралдың киржикчилери диниттиг адыш часкаашкыны-биле утказаннар.

Чөвүлел хуралдың бүлүүзүнде эш Н. С. Хрущев Кингисеппский районнуң Димитров аттыг колхозунга база Волосовский районнуң «Сельцо» совхозунга чораан болгаш эр, херээжен колхозчулар-биле, көдээ ажыл-агыйның түскай эртемниглери-биле чугаалашкан.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш А. М. Пузанов чөвүлел хуралды ажыткан.

Чөвүлел хуралдың хүндүлүг президиумунга СЭКП ТК-ның Президиум кежигүннерин улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Ол чөвүлел хуралга илеткелди ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Оралакчызы эш П. П. Лобанов кылган.

Эш Лобановтуң илеткелиниң талазы-биле санал бериишкини калбарган. (СЭТА).

Часкы хову ажылдары

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Ленин аттыг колхозтуң Баян-Колда ийи хову турлагларында механизаторлар болгаш колхозчу тараажылар үрезин болгаш бүгү чепсек херекселдерин чогуур өйүнде чедирип алган, чүгле черниң эриирин манап турар. Ында МТС-тиң он тракторлары барган. Шык базырыллазын апрель 11-де агелей берген. Калинин аттыг колхоз ол хүн база илиртеп киришкен, ында 2 трактор ажылдап эгелөөн.

* * *

ИЙИ-ТАЛ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артели часкы хову ажылынга белеткелин чогуур өйүнде доосканн. Шагаан-Арыгның машина-трактор станциязынан эш Бичеөлга баштаткан трактор бригадазы аңаа чедип келген. Колхоз баштаар черниң тургусканы график өзугаар шык базырып илиртөөр ажыл апрель 9-та эгелөөн.

Колхозтун Кара-Тей участогунда хову турлаа тазырымчалыг деритинген, механизаторлар биле колхозчу тараажылар чаңгыс эп-сеткиллиг күш-ажылча көдүрүлүп үнген. Баштайгы ийи хүн 200 гектарның шыгы базыртынган. Эрткен чылын ол колхоз часкы тарылганы 14 хүн үргүлчүдээн турган, а бо чылын 10 хүн иштинде бедик шынарлыг доозарын хову ажылының бригадазы бүзүредип турар.

* * *

ДӨН-ТЕРЕЗИН. (Телефон-биле). Бо чылдың часкы хову ажылы Барыын-Хемчик районда организастыг эгелөөн. Апрельдиң 6-дан 10-га чедир шупту колхозтар шык базырылдазын эгелей берген, харын чамдык бригадалар соостан быжыг культураларны чажып эгелөөн.

«Совет Тываның беш чылы» колхозта ажылдап келген эш Докпак-оолдуң 3 тракторлаглыг бригадазы апрель 12-ге чедир азы баштайгы бүдүн чартык хүнде 105 гектарның шыгын базырып илиртөөн. Ажылдың темпизи улам-на белип, кижи бүрүзүн элбекшилиг дүжүт дээш калбарган социалистиг чарыш күш-ажылче сорук киришип турар.

Австрияның чазак төлээлериниң Москвада келгени

Апрель 11-де Москвада, Совет чазактың чалаанын өзугаар Австрияның чазак төлээлери чедип келген.

Төлээлерни Австрияның федералдыг канцлери дээрги Ю. Рааб баштап чоруур. Төлээлериниң состарынга келгеннер болза: оралакчы канцлер дээрги А. Ерф, даштыкы херектер министри дээрги Л. Фигель, даштыкы херектер министерствозунуң статс-секретары дээрги Б. Брейский, даштыкы херектер министерствозунуң политиктиг килдизинин начальниги төлээлекчи дээрги И. Шенер, даштыкы херектер министерствозунуң улустар аразының эргелериниң килдизиниң начальниги төлээлекчи дээрги С. Ладыл Вероста болгаш оларны үлеп чоруур кижилер.

Төп аэродромга Австрияның чазак төлээлерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министри И. Г. Кабанов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Бирги Оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчызы В. С. Семенов, ССРЭ-ниң Австрияда Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини база Дээди Комиссар П. И. Ильичев, Москва Совединиң күүсекомунуң Даргазы М. А. Яснов, Москва хоорайның комендантызы генерал-майор П. С. Колесников, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң 3-кү Европа килдизинин эргелекчизи С. Г. Лапин, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң протокол килдизиниң эргелекчизи Е. Д. Киселев, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң хаарысалгалыг ажылдакчылары, совет болгаш даштыкы корреспондентилер утказаннар.

Австрияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Н. Бишоффка баштаткан Австрияның элчин чериниң ажылдакчылары, а ол ышкаш өске-даа элчин болгаш төлөө черлериниң баштынары болгаш ажылдакчылары төлөөлерни утказаннар.

Уткуп алышкын үезинде хүндүлүг таныыылды чыскааган база Австрияның болгаш ССРЭ-ниң күрүне гимнилерин ырлаып күүсеткен.

Аэродром Австрияның болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шиметинген турган.

Москвага чедип келгени-биле холбаштыр Австрияның федералдыг канцлери дээрги Ю. Рааб аэродромга микрофонга дараазында медеглелди кылган:

— Совет Эвилелиниң Чаза бистерни, австрийжилерни Совет Эвилелиниң шак бо улуг хоорайынче чалаанынга болумнуң өөрүшкүмнү болгаш маңа эштеримниң өөрүшкүзүн илередири менээ күзелиг-дир. Бистин төрөөн чуртувусту национал-социалистерден Совет Эвилелиниң улуг армиязының хостааны үеден бээр он чыл эрткен. Таптыг-ла бо хүннерде чедип келээ, бистер Совет Эвилели-биле маңа ада-чуртумнуң улам-на сырый харылзаазын тургузар база бо ийи фактыны тайбыңның күжү кылыр чүткүлбиле сорук кирген бис.

(СЭТА).

РСФСР-ниң Улус чырыдыышкын министерствозунда

Часкы экзаменнерни эрттиреринiң болгаш өөредилге кичээлдерин доозарының дугайында

РСФСР-ниң Улус чырыдыышкын Министерствозунуң школалар кол эргелери чер-черден кээп турар айтырыглар-биле холбаштыр, школаларга часкы экзаменнерни эрттиреринiң болгаш өөредилге кичээлдерин доозарының хуусаалаларының дугайында тайылбырны берген.

Бо чылын өөредилге кичээлдерин бирги — үшкү класстар — май 25-те, дөрткү—тоску класстар—май 30-ден болгаш онгу класстар—май 20-де доозар. Шилчиринiң болгаш доозарының экзаменнери дөрттен тоску класстар—июнь 1-ден, а бышкан билигниң аттестадының экзамени —май 25-тен эгелээр. Экзаменнерни дөртку класстар июнь 4-те, бешки класстар июнь 6-да, алдыгы класстар июнь 7-де, чедиги класстар июнь 11-де, сески класстар июнь 10-да, тоску класстар июнь 15-те, онгу класстар июнь 20-де доозар.

Орус эвес школаларның дөртку болгаш чедиги класстарынга экзаменнерниң хуусаазы 2 хүн үзаар.

Дөртку класска орус дылга (бижимел-биле), арифметика (бижимел-биле)—2 экзаменни; бешки класска орус дыл (бижимел-биле), арифметика (аас-биле) — 2 экзаменни; алдыгы класска орус-дыл (бижимел-биле), арифметика (бижимел-биле) болгаш ботаника (V—VI класстарга, аас-биле) — 3 экзаменни; чедиги класска орус дыл (бижимел-биле), орус дыл (аас-биле), алгебра (бижимел-биле) болгаш география (аас-биле) — 4 экзаменни; сески класска литература (бижимел-биле), алгебра (бижимел-биле) болгаш геометрия (аас-биле) —3 экзаменни: тоску класска литература (бижимел-биле), чаа төөгү (тоску класстың, аас-биле), алгебра (бижимел-биле), геометрия (аас-биле) болгаш даштыкы дылга (аас-биле—5 экзаменни; өөгү класска орус дыл болгаш литература (бижимел-биле, сочинение), литература (орус классиктиг литератураның кол-кол өгааалдарынга болгаш совет литературага, аас-биле), тригонометрия-биле геометрия (бижимел-биле), алгебра, физика, химия болгаш ССРЭ төөгүзү (VII —X класстарга аас-биле) эрттирер.

Оон-биле кады национал школаларның дөртку болгаш чедиги класстарынга төрээн дылдың экзаменин бижимел-биле чорудар.

Бижимел экзаменнерниң эрттиреринiң хуусаалары доктаатынган. Бо чылын бижимел экзаменни дөрку класстарга: орус дыл (диктант) — июнь 1-де, арифметика —июнь 4-те; бешки класстарга: орус дыл (диктант) — июнь 2-де; алдыгы класстарга: орус дыл (изложение)—июнь 3-те; арифметика — июнь 1-де; чедиги класстарга: орус дыл (изложение) — июнь 1-де, алгебра — июнь 8-те: сески класстарга: литература (сочинение) — июнь 6-да, алгебра —июнь 2-де; тоску класстарга: орус дыл болгаш литература (сочинение) — 25-те, тригонометрия-биле геометрия — июнь 3-те эрттирер.

Школаларда хөй санныг чергелешкек класстар бар турда крайның, областың, хоорайның (республика чагыргалыг хоорайлар) улус өөредилге киллистери болгаш АССР-ниң Улус чырыдыышкын Министерствозу, РСФСР-ниң Улус чырыдыышкын Министерствозунуң докдаатканы хуусаалаарындан аңгыда, ол школаларга бижимел экзаменнериниң өске хүннерин айтып турзузар болгаш оларга бижимел ажылдың немелде хевирлеринге экзаменни чорудар.

Орус эвес школаларга төрээн дылдың бижимел экзаменнериниң эрттирер хүннерин автономнуг республикаларның улус чырыдыышкын министрлери тодаргайлаар.

Аарыг-биле холбашкан эргежок чугула таварылгаларда өөреникчини доозарының экзаменинден хостаарының моон адаанда чурумнарын турзускан. Гороно азы районо эргелекчилериниң киирип келгенин өзугаар автономнуг республиканың улус чырыдыышкын министрлери болгаш крайның, областың, хоорайның улус өөредилге киллистериниң эргелекчилери онгу класстың өөреникчизин экзаменден хостаар. Школа директорларының киирип келгенин өзугаар хоорайның азы районнарның улус өөредилге киллистериниң эргелекчилери чедиги класстың өөреникчилерин экзаменден хостаар.

Ортумак школаларда онгу класс хөй турда бышкан билигниң аттестадының экзаменин эрттирери-биле 2—3 чедир комиссияны турзузуп болур: бири — школа директорунуң даргалааны-биле; өскезин—өөредилге эргелекчизиниң даргалааны-биле; үшкүзүн — школаның кайы-бир башкызының даргалааны-биле кылыр.

Автономнуг республиканың улус чырыдыышкын министерствозу, крайның, областың болгаш хоорайның улус өөредилге киллистери бышкан билигниң аттестадының экзаменин эрттирер комиссияның составынга бодунуң төлөөзин ыяавыла киирер ужурлуг.

Ада-иелерге лекция

Апрель 8-те Кызылдың Сталин аттыг культура бажыңында № 7 школаның өөреникчилериниң ада-иелериниге «Экзаменнер дугайында ада-иелер чүү билип алыр ужурлугул» деп лекцияны ол школаның директору эш Л. С. Плюсинина номчаан.

Школа директору үк лекцияны кылырда ол школаның эрткен улдуннарда өөредилге-кижизидилгелиг ажылдары-биле холбаштырбышаан, шилчиринiң болгаш доозарының экзаменнерин эрттиреринiң чурумунуң база аңаа ада-иелериниң ролюнуң дугайын тодаргай чугаалаан.

Лекция соонда ада-иелерге ол школаның үстүкү класстарының өөреникчилериниң күжү-биле 1905 чылдың революциязынга алдар болдурган литературалыг уран-чечен мондажты база эге класстарның өөреникчилериниң белеткээн уран-чечен көргүзүглер болган. Өөреникчилериниң көргүзүглерин дыка таарымчалыг турзускан болгаш ону ада-иелер улуг сонуургал-биле көргеннер.

З. САГААЧЫ.

МАЙ МУРНУНУҢ ШАЛЫПЧЫ ЭЭЛЧЭЭ

КЫЗЫЛДЫҢ ДААРАНЫКЧЫЛАРЫНДА

Кызылдың Раскова аттыг дааранылга комбинадының даараныкчылары бирги кварталның бүдүрүлге программазын чогуур өйүнде долдур күүседир деп бедик хүлээлгени алгаш, өөгүлүп сөзүн ажыл хөрек кырынга бүзүреткеннер. Квартал планы 103,5 хуу, а март планы—105 хуу күүсетинген.

1955 чылдың баштайгы айларында ажылчыннарның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү элээн бедээн. Дааралыг кыдыгларның шынарын экижидеринге база эки түннелдер чедип алдынган. Чагыкчыларның чагыгларын өй-шаанда бедик шынарлыг күүседир дээш комбинаттың тус-тус цехтериниң болгаш бригадаларының аразында калбарган чарыш чедишкиннинг чоруп турар.

Бо чарышка комбинаттың каас-коя хеп аймаа дааразар цехиниң (атель модтун) даараныкчылары, быжыкчылары болгаш мастерлери мурнакчы болуп үнген. Олар март айның планын 123 хуу күүсеткеннер. Камналганың чурумун сагыыр дээш демиселге цехтиң ажылчыннары багай эвес түннелди көргүскен.

Дааранылга комбинадында бүдүрүлгениң планын үргүлчү ажыр күүседип, эки шынарлыг дааралгарны берип турар мурнакчы даараныкчыларның болгаш мастерлериниң саны база өскен. Хөрөөжоннерниң чайгы платьезин дааразарының мастерлери эштер Соловьева, Брыткова, эр улустуң хевириниң мастери эш Кускашева олар боттарының кызымак ажылы-биле хереглекчилеркиң ынакшылын чедип алганнар.

МУРНАКЧЫЛАРНЫҢ ДЕҢНЕЛИНГЕ ЧЕДЕР ДЗЭШ

Мурнакчы бүдүрүлгелериниң деннелинге чедер дээш Кызылдың мебель фабриказының ажылчыннары ажылдың темпизин элээн дүргедеткен. Мебельчилер квартал планын 136,7 хуу күүсеткеннер. Март айның бүдүрүлге онаалгазы база ажыр күүсетинген.

Олар бо чедишкиннерни хамыктың мурнунда механизмнерни болгаш дерилгелерни бүдүрүкчүлүт ажыглаанының база күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыткаанының ачызы-биле чедип алган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткенiниң түннелинде ажылчыннарның иштинде бүдүрүлгениң планын күүсетпес чорук эвээжээн.

Мебель фабриказының эш Букасов начальниктээн металл-септелге цехинiң ажылчыннары мурнакчы ажылдан, социалистиг чарыштың шылгаракчылары болуп турар. Цех марттың бүдүрүлге онаалгазын 173 хуу күүсеткен. Эш Шалифиннiң начальниктээни столяр цехи металл-септелге цехинден база-ла тулавайн, чарышка оон-биле барык удаалажып турар. Столяржылар бүдүрүлге онаалгазын ай санында 115—130 хуу чедир күүседип турар.

Фабрикада болунуң профессиязын мергежилдии-биле шингээдип ап, бүдүрүлгечи байлак дуржулганың үлегер чижээн көргүзүп турар мурнакчылар хөй. Оларга столяржылар Суукай, Голувцов, Лоскутов, Носков, будукчулар Патрушева, Михеев болгаш өске-даа эштер хамаржыр. Бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның шынарын экижидер дээш дериселге мебельчилер эки түннелди көргүскен.

Сүт саалдаларын бедидери дээш чарышты калбартыр

Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» болгаш Жданов аттыг колхозтарының саанчыларының, кадарчыларының болгаш бызаа ажаакчыларының бүдүрүлге чөвүлел хуралының киржикчилери ийи неделяның мурнунда сүткүр малдың продуктулуун улуу-биле бедидери дээш, 1955 чыл инектерниң саалдазының күштүг көдүрүүшкүнүнүң чылы болзун дээш социалистиг чарышты калбартырының дугайында областың колхозтарының болгаш совхозтарының бүгү ажылдакчыларынга кыйгырыгны үндүрген.

Таңдының малчыларының кыйгырыы областың сүт-бараан фермаларының бүгү ажылдакчыларының талазындан изиг деткимчени алган.

Эң дээре саанчылар бедик саалда дээш идепкейлиг демиселди эгелээннер. Ай санында-ла оларның саны улам-на көвүдээр!

Саар инек бүрүзүнден сүт саалдазының талазы-биле эки көргүзүглерни чедип алган мурнакчы саанчылар

(1954 чылдың октябрь 1-ден 1955 чылдың апрель 1-ге чедир)

Саанчыларның фамилиялары	Колхоз	Район	Ийи айда саап алганы литр-биле
Шведова Т.	«Революцияның чалбыыжы»	Таңды	769
Шумова М.	«Революцияның чалбыыжы»	Таңды	662
Золотухина А.	«Революцияның чалбыыжы»	Таңды	600
Тарыймаа Х.	«Революцияның чалбыыжы»	Таңды	544
Коровина Е.	«Кызыл тараачын»	Бии-Хем	536
Вдовина М.	Жданов аттыг	Таңды	520
Бельзикмаа Ч.	«Революцияның чалбыыжы»	Таңды	500
Лысова А.	«Кызыл тараачын»	Бии-Хем	482
Хлебникова М.	«Кызыл тук»	Каа-Хем	472
Бичии-уруг М.	«Кызыл тараачын»	Бии-Хем	383
Салчак Д.	«Октябрь 14 чылы»	Каа-Хем	355

Эштер саанчылар! Сүттүң бедик саалдазы дээш социалистиг чарышка идепкейлиг киржиңер! Чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларын болгаш үлетпүрге чиг этти эльбекшилдии-биле тургузар дугайында партияның болгаш чазактың шиитпирин амыдырал кырынга алдарлыы-биле боттандыраал!

Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында

Апрель 9-та ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов Великобританияның ССРЭ-де элчини дээрги У. Хэйтерни хүлээп алган болгаш аная дараазындагы медеглелди кылган:

«Австри айтырыгны эң дүрген шиитпирлеп таарыштырар дугайында база Австрияга хамаарыштыр чаа аншлюсту болдурбас, а ол ышкаш австри девискээрге даштыкы шериг базаларын тургузар чорукту болгаш Германияга удур дайынга болгаш Австрияны хостаарынга боттарының чепсектиг күштери-биле киришкен кандыг-бир күрүнеге удур угланган кандыг-бир коалицияларга азы шериг эвилелдеринге Австрияны хандыдып киирер чорукту болдурбас соруга-биле хемчеглер алыр дугайында саналдарны Совет Чазак 1954 чылдың эгезинде дөрт күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң Берлин чөвүлел хуралынга-ла киирген.

Ынчалзажок Совет Эвилелинден хамаарышпас чылдагааннар-биле Берлин чөвүлел хуралынга Австрия-биле күрүне керээзин чарар дугайында дугуржулга чедип алдынмаан, ынчангаш австри айтырыг шиитпирлетинмейн арткан. Оон-биле холбаштыр Совет Эвилелиниң төлөөлөри ынчан Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында дугуржулга чедип алырынче угланган күүшенишкиннерни үргүлчүлээриниң эргежок чугулазының дугайында саналды киирген.

Австрия-биле күрүне керээзиниң төлевилелинге хамаарышкан шиитпирлетинмейн арткан айтырыгларны база ол керээни чарары-биле холбаалыг өске-даа айтырыгларны чугаалажып көөрү-биле Австрияның төлөөлекчизиниң киржилгези-биле ССРЭ-ниң, Великобританияның, Францияның болгаш АКШ-тың элчиннериниң чөвүлел хуралын Венага чыылдырарын Совет Чазак 1954 чылдың августа саналдаан. Ынчалзажок ындыг чөвүлел хурал чыылдыртынмаан.

Австри айтырыгны, хамаарышпас демократтыг Австрияны бүрүн катап тургузар дугайында айтырыгны Европага тайбыңны деткиринiң болгаш быжыглаарының эрге-ажыктарынга дүүштүр шиитпирлеп таарыштырарын улуг ужурдузалыг деп көрбүшаан, база Австрия-биле күрүне керээзин чарарының херөөнге кандыг-бир улам ынайгы узамдырыктыышкынны шынзыдар барымдаа чок деп санааш, Совет Чазак австри айтырыг талазы-биле бо чылдың февраль 8-те бодунуң чаа саналдарын көдүрүп үндүргени билдингир болгай.

Ол саналдар болза, Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында айтырыг ам-даа шиитпирлетинмээн, а Австрия гитлержи эжелелден хосталганының соонда 10 чылдар эрткен турбуже, ам-даа дөрт күрүнелериниң эжелеп чагырылда органнарының контролюнуң адаанда ам-даа артып үргүлчүлеп турар амгы таарымча чок байдалды узуткаар соругалыг. Австрияның девискээриниден дөрт күрүнелериниң шериглерин үндүреринiң хуусааларының дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүнче 1955 чылдан орайтатпайн дедир эзрин Совет Чазак 1954 чылдың февральда Берлин чөвүлел хуралынга-ла саналдаанын сагындырза чогуур.

Бо чылдың февральдың төнчүзүнде болгаш мартта Совет Чазактың инициативазын өзугаар Совет Чазактың февраль 8-теги үстүнде сагындыртынган саналдарының талазы-биле Совет Эвилелиниң болгаш Австрияның чазактарының аразынга баштайгы чурум-биле санал-оналдар солуушкуну болган. Дөрт күрүнелериниң болгаш Австрияның аразынга чогуур дугуржулганы чарарының өргазы-биле австри айтырыгны шиитпирлеп таарыштырарын дүргелеринге идиг бээриниң аргазы амгы үеде бар болуп турар дээрзи ынчан илерээн.

Бир тээ Совет Эвилелиниң болгаш Австрияның удуртур ажылдакчыларының аразынга шуут ужуражыышкынны доктаадын турзузары ол чугула херекке идиг болур деп чүве база илерээнин барымдалааш, көдүртүнген айтырыгларны чугаалажып көөрүн үргүлчүлээри-биле Австрияның канцлери дээрги Ю. Раабб баштадыр Австрияның чазак төлөөлери апрель 11-де Москвага келир деп дугуруштунган.

Совет Чазак болза, Австрияның чазаның төлөөлекчилери-биле Москвага санал-оналдар солчуушкуну австри айтырыны шиитпирлеп таарыштырарының херөөн бурунгаарладырынга дузалаар деп бодап турар. Оон-биле кады Берлин чөвүлел хуралының соонда эрткен үениң дургузунда австри чазактың удуртукчулары Великобританияның, Францияның болгаш Американың Каттышкан Штаттарының удуртур ажылдакчылары-биле чогуур ужуражыышкынларны кылган болгаш саналгоналдарны солушкан дээрзин Совет Чазак барымдаалап турар.

Совет Чазак болза, бүгү сонуургалдыг күрүнелернiң талазындан чогуур күзелчүткүл бар турда эң чоокку үениң иштинде эргежок чугула дугуржуушкунну чедип алырының болгаш Австрия-биле күрүне керээзин чарарының аргазы бар болу бээр дээрзинге идегелин илередип тур.

Совет Чазак тайылбырлатынган чүүлдүк дугайын Великобританияның Чазаанга медеглеп дыннадырын дилеп тур».

Дээрги У. Хэйтер Совет Чазактың бо медеглелин Великобританияның Чазаанга дораан дамчыдып бээрин медеглээн.

* * *

Ол-ла хүн В. М. Молотов АКШ-тың ССРЭ-де элчини дээрги Ч. Боленни, а ол ышкаш Францияның ССРЭ-де херектеринге бүзүреткен дээрги Ж. Ле Руаны хүлээп алган болгаш оларга база мындыг уткалыг медеглелдерни кылган.

Дээрги Ч. Болен, а ол ышкаш дээрги Ж. Ле Руан Совет Чазактың айтынган медеглелдерин олар боттарының чазактарынга дораан дамчыдып бээрин медеглээннер.

Совет Чазактың үстүнде кылган медеглелиниң бижимелин Австрияның Чазаанга дамчыдып бээрин Москвада австри элчин дээрги Н. Бишоффка база дыннаткан.

Школаларда партия организацияларының кижизидикчи ролюн бедидер

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлеринге үндезилээш, тараа бүдүреринiң база мал ажылының продуктулуун өстүреринiң колхоз, совхоз, МТС бүрүзүнде бар аргаларын болгаш курлавырларын өөреникчилерге пропагандалазары чугула. Таңды районнуң Бай-Хаак чедиг чыл болгаш ортумак школаларының, Сосновка чедиг чыл школазының партия эге организациялары ол дугайында шын эгелээшкиннерни кылганнар. Бай-Хаактың ийи школаларында чаңгыс парторганизация (секретары эш Попов) ажылдан турер. Ол школаларның башкылары класс кичээлдеринге башкылаашкынны январь Пленумунуң шиитпирлери-биле холбаштырып, школачыларны күш-ажылчы байдалга чаңчыктырып турарлар.

Бай-Хаак ортумак школаның чедиги класының биология башкызы коммунист эш Маршанскаяның бир кичээлди эрттиргенiн чижекке ап көрээлинер. Стол кырында болгаш самбырада көргүзүг херекселдери. Өөреникчилериниң парталарының, башкының столунуң кырында январь Пленумунуң материалдарын парлаан солуннар болгаш брошюралар. Өөренип эрткен материалдарның катаптаашкыны эгелээн. Кострома уксаалыг инектиң продуктулуунуң дугайын тус-тус өөреникчилер билириниң талазы-биле идегелдиг харылаан турганнар. Олар айтырыг бүрүзүн январь Пленумунуң шиитпирлери-биле холбаштырбышаан, кострома уксаалыг инектиң продуктулуун районда оон өске уксаалыг инектериниң продуктулуу-биле деңнеп көргүлээннер. Өөреникчилер боттарының харыларын немелде тайылбырлар-биле байдыып турганнар. Мал чемнериниң базазын калбартырының, кукурузаны болгаш өске-даа шыктыг чемнерни өстүреринiң ужур-дузазын олар чугаалап турганнар.

Башкы болза, эрткен кичээлдiң дугайын түннеп чугаалавышаан, мал ажыдының продуктулуун моон соңгаар улам бедидеринге январь Пленумунуң шиитпирлериниң улуг рольдуг болуп турарын онзалап демеглээн. Оон ынай «ССРЭ-де хаван ажылының хөгжүлдези» деп чаа теманы айтырынче ол шилчээн. Ол теманың дугайында лекция база-ла январь Пленумунуң шиитпирлеринге холбаштыр номчутунган. Дуржулгалыг малчыннарның — хаван ажаакчыларының аттарын, оларның ажылының көргүзүглүг саннарын ол лекцияда тодаргайлаан. Хаван ажылының көргүзүглүг саннарын ол лекцияда тодаргайлаан. Хаван ажылын холбаштыр районнуң бодунуң колхозтарының хаван ажаакчыларының дугайын, ылангыя «Кызыл партизан» колхозта 9 хаваннардан 174 хаван ооларын өстүрүп алган эш Залуцкаяның ажылының дугайын база чугаалаан. Школаның коридорунда районнуң көдээ ажыл-агыйының мурнакчыларының аттарын болгаш оларның ажылының көргүзүглерин делгээн. Ынчаарга Бай-Хаак чедиг чыл школазы үшкү улдунда өөредилге шынарын 88,2 хуу күүсеткен.

Ол школаларның партия эге организациязы башкыларның билиин бедилер талазы-биле ажылды доктаамал чорудуп турар. Башкыларның идейлиг билиин бедиринiң дугайында айтырыгларны партия организациязының ажык хуралдарынга чугаалажып, ону белеткээринге башкылар коллективин киириштирип турар. Партия кижигүнү болгаш комсомолчу башкыларның башкылап турар класстарында өөредилге шынары бедик деннелдиг болуп келген. Чон ортузунга агитация ажылын калбартырынга башкыларның киржилгези идепкейлээн. Партия организациязы башкылар-биле ажылды болунуң кол сорулгазы кылдыр тургускан. Башкылар өөреникчилерни кижизидип, — парторганизация башкыларны кижизидип турар. Сосновка чедиг чыл школазы үшкү улдунда өөредилге шынарын 90,94 хуу күүсеткен. Ында комсомолчу өөреникчилер эки шынарлыг өөренип турарлар. Школага кол сорулга —өөредилге шынарын бедидери болур. Ынчангаш школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарын экижидеринче чиҥээнгей салыры партия организациязының чугула сорулгазы.

Чамдык школаларның партия организациялары өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарже ханылап кирбейн турар фактылар бар. Оон чиҥээзе Сүт-Хөл районнуң Сугаксы ортумак школазының парторганизациязын киирип болур. Ол парторганизация (секретары эш Тимофеев) школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылынче кичээнгей салбайн, коммунист болгаш комсомолчу башкыларның авангардтыг ролюн бедидер талазы-биле демисел чорутпайн, башкылаашкыннарның идейлиг шынарын, интернатта кижизидилгелиг ажылдың байдалын хынаабайн келген. Интернатта чамдык өөреникчилер хулиган үүлгедиглер кылып турар. Школаның комсомол болгаш пионер организацияларының ажылы экижиизээн. Башкылаашкынның идейлиг деннели чавыс. Хөй-хөй өөреникчилер бажынга онаалдаларны күүсетпейн, а чамыктары кичээлдерге барбайн турарлар. Башкыларның ажылын дирекция база-ла хынаавайн турар. Өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарны шак ынчаар кошкатканы болза, школада нинти өөредилге шынарын чавызадырынга чедиргеи. Бо өөредилге чылының үшкү улдунда өөредилге шынары чүгле 80,2 хуу күүсетинген.

Ол-ла районнуң Бора-Тайга чедиг чыл школазының партия организациязы (секретары эш Чылбак) база-ла багай ажылдан турар. Школаның башкылар коллективи СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлери-биле танышпаан. Башкылар боттары (Лебедева, Монгуш Дамба) Пленумнуң материалдарын номчуурун безин сонуургаваннар. Ынчаарга олар өөреникчилерге Пленумнуң шиитпирлериниң дугайында чүү чугаалап берип болурлары? Чүү-даа чугаалап берип шыдавастар. Ындыг четпестерге парторганизация секретары эш Чылбактың эптежип олурары канчап-даа таарышпас. Партия организациязы өөредилге-кижизидилгелиг ажылды башкарбайн, башкыларның билиниң идей-политиктиг деннелин белидеринче сагыш салбайн турар. Ол школада ажыл-агыйжы эвес байлал дораан-на саракка көстүп келир: херимнери үреник, школа девискээри хирлиг болгаш боктуг. Бажыннарның эжиктери хагдынмас, школаның коридору болгаш класстары хирлиг. Школаның партия организациязы бо өөредилге-кижизидилгелиг ажылынга өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарга хамаарышкан чаңгыс-даа айтырыг чугаалажып көрбээн.

Ол районнуң өске-даа школаларында өөредилге-кижизидилгелиг ажылдар дыка кошкак. Ол бүгү болза, өөредилге шынарын чавызадырынга чедиргеи. СЭКП райкому, оон секретарылары районнуң школаларында өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарның сандаргай байлалда тургустунганының фактыларындан шыңгыы түннелди кылып, школалар ажылын экижидер талазы-биле боттуг хемчеглерни алыры чугула.

Тес-Хем районнуң чамдык школаларында өөредилге-кижизидилгелиг ажылдар база-ла багай тургустунган. Школаларда өөредилге шынары чавыс. Самагалдай ортумак школаның өөредилге шынары үшкү улдунда чүгле 68 хуу күүсетинген. Оон кол чыдагааны болза, школаның партия организациязы (секретары эш Белкова) өөредилге-кижизидилгелиг ажылды эн-не кошкак удургаанында болур. Башкыларның ажылынга контрольду бүштелдирбээн. Башкылар болгаш кижизидикчилер интернатка хоорар барып, өөреникчилер онаалдаларны канчаар күүседип турарын хынаавайн турарлар. Школада «класс шактары» өзу барымдаалаан хевирлиг эртип турар. Класстан дашкаар ажылдар экижиизээн. Школаның чаа өөредилге чылынга белеткели ам-даа эгелевээн. Ол ышкаш Берт-Даг чедиг чыл школазында өөредилге шынары бедивээн. Ында партия организациязы (секретары эш Кунгалай) кошкак ажылдан турар. Школаның ажыл-агыйында база-ла улуг четпестер бар. Партияның Тес-Хем райкому школаларда парторганизацияларның ажылынга удуртулганы экижидер ужурлуг.

Школаларга бо өөредилге чылын чедишкиннiг доозар талазы-биле харылысалга парторганизацияларга онаажып турарын уттуп болбас. Амгы үеде областа школалар башкыларының 90 хуузу коммунистер болгаш комсомолчулар болуп турар. Башкылаашкынның идейлиг деннелин бедидери, өөредилгениң бедик шынары демисселге бүгү башкыларның авангардтыг ролюн бедидери — партия организацияларының чугула сорулгазы. Башкыларнаа ажыл, оларның политиктиг болгаш нинти билиглиг деннелин бедидер дугайында сагыш салышкыны, оларны хөй-нинти ажылынга киириштирери, аныяк садгакчыларны кижизидер талазы-биле оларның харылысалгазын бедидери школаларда парторганизацияларның кол үүлгелери болур.

Кижизидилгениң болгаш бүзүредилгениң методу — партия организациязының ажылының кол хевири болур. Парторганизация болза, тус-тус кижилер-биле ажылдап билир, коллективке идеология ажылының айтырыгларын шын тургузуп билир, кижилернiң медерелинде эргиниң артышкынныры-биле демисежип, совет кижиниң чаа шынары дээш ажылдап билир ужурлуг.

Мурнакчы ажылдыг школаларның ажылының дуржулгазындан алган көөрге, кайда-ла башкылар коллективи организастыг болгаш чүткүлүг ажылдап турарындыр өөредилге-кижизидилгелиг ажылдар бедик деннелдиг болуп турар.

Школаның партия организациязы кичээл бүрүзүнүң бедик үре-түннелдиин чедип алыр дээш, башкы бүрүзү өөредилгеге школачыларның бедик сонуургалдыын хандырган турзун дээш ажылды чорудар ужурлуг. Школада комсомол, пионер организацияларын быжыглаар, оларның ажылга инициативазын быжыглаар, оларның ажыл-чорудулгазын өөредилге шынарын бедидеринче, сагылга-чурумну быжыглаарынче угландырар херек. Комсомол организациязы өөреникчилер коллективиниң авангардызынга турар ужурлуг. Ындыг турбуже чамдык школаларда хөй-хөй комсомолчулар багай өөренип турар фактылар бар. Кызыл хоорайның школаларында комсомолчулардан 112 кижи, Бай-Тайга районда 100 ажыг комсомолчулар багай демдектерлиг өөренип турарлар. Ол ышкаш Тес-Хем, Өвүр, Сүт-Хөл районнарның школаларында дыка хөй комсомолчулар болгаш пионерлер багай өөренип келген.

Школаларның партия организациялары ада-иелер комитеттериниң ажылын идепкейлиг хүлээлгелиг. Ада-иелер комитеттери болза, ада-иелернiң школа ажылынга дузалаар ролюн көдүрер, тус-тус өөреникчилериниң чурумун быжыглаар, оларның өөредилгеге харылысалгазын бедидер дээш ада-иелир-биле тускай ажылдарны чорудар ужурлуг. Школаларга шеф ажылдарын калбаа-биле организастаары чугула.

Өөредилге чылының дөртку улдунда бедик түннелдерлиг болур дээш тодаргай ажылдарны школаларның партия организациялары чорудар ужурлуг. Ылангыя үшкү улдунда өөредилгениң түннелдери болгаш дөртку улдунда сорулгалар дугайында айтырыгларны партия организацияларының ажык хуралдарынга, коммунист ада-иелернiң хуралдарынга болгаш ада-иелернiң класстар аайы-биле хуралдарынга чугаалажыры чугула.

Партия райкомнары амгы үеде өөредилге шынары куду болгаш кижизидилгелиг ажылдар сандаргай болуп турар школаларже кичээнгей салып, оларның ажылынга боттуг дузаламчыларны көргүзери чугула. Оон-биле чергелештир чаа өөредилге чылынга белеткелдiн бүгү ажылдарын калбартып чорутса чогуур.

П. ГОРЕЛОВ,
СЭКП обкомунуң школа киллизиниң эргелекчизи.

1930 Владимир Владимирович Маяковский 1955

Эш Ленин-биле чугаалажыг

Өй чок кевей
ажыл-херек
бачым чымыш,
Өрөзде бис
ийилээ бис:
Ленин биле мен,—
Ханада аскан
фото-чурук
Ленин ол.
Аскын ашкан,
изиг-түлүк
илеткеп тур.
Азыг салы
сирбейгилеп
үне берген,
Хавак дүүлген
тиглериниде
дээди чеп,
Кайгамчыктыг
улуг бодал
ооң шак ол
Кадыр чаагай
хаваанда илдеп
шиңгээтинген.
Ол-ла хавак
ишти-биле
ортулук тук...
Өөт дег хөй хол...
мун-мун санныг
эртип тур боор.
Стулумдан
туруп келдим
караам чырык,
Уткуй
барып айыткаксаам
кээп турлу!
«Албан биле
сөглеп эвес,
а сеткилимден
Айыткап
тур мен
эш Ленин.
Алызынга
чедирер дээн
ажылывыс —
Азазыг хөй
ажыл-дыр бо,
эш Ленин.
Көңгүс чокту
өөредип, хепкердивис,
Хөмүр, демир
үлетпүрү
калбарып тур.
Ооң-биле
чергелештир
чүүн-баазын
Ойлук чоктаг,
шаар боктар
эңме тикчок.
Сени чок дээш
ай чок барган
мында долу,
Сегиржиш ап,
кыржыр дээштин
шаг-даа төнер
Ат чок,
сан чок,
аай-аай бир-хеп
Арын-нүүрлер
бүлүн дизиг
шөйлүп туру.
Ажыл чылзыр
дүжүметтер, кулак байлар,
Арагачы,
оян дерзии,
чапшаа, хопчу,
Демир үжүк,
херек демдээ
шиметинген
Дендии чоргаар
хертеннежип
базып турлар.
Оларга бис
шуптузунга
суглук бээр бис.
Ону бүрүн
күүседири хөлчок берге.
Ыш-хир долган
фабрика,
заводтарга,
Хар-хөр шыпкан
аңгыстарга
Ынак башкы
силер-биле
кады бодап,
Кады тиилеп,
чурттап чор бис,
эш Ленин».
Өй чок кевей
ажыл-херек
бачым чымыш,
Карангылап
орай дүжүп
хүн-даа батган,
Өрөзде бис
ийилээ бис:
Ленин биле мен,—
Ханада аскан
фото-чурук
Ленин ол.

Очулдурган **С. САРЫГ-ООЛ.**

Э К И - Д И Р

(Шүлүглелдиң эгези)

Үе дээрге —
кайгамчык-ла үзүн түре;
үелер-даа болуп турду—
тоолчургу шаглар эрти.
Эпопея,
былина-даа,
Эпос-даа чугаатынмаан.
Телеграмма ышкаш,
ужугуп тур, строфа!
Дендии кагаан
эрниң-биле
«Факт» дээр
хемче
эзккеш,
Маган
хандыр пакта.
Бо шаг
телеграф хылы-биле
диңмиреп тур.
Бо
чүрек
шын-биле кожаландыр турувуткан.
Бо
чүрек
шериг
азы чуртум-биле кады чораан.
Борбак чүреем
ортузунга база чораан.
Думчуланган бажыңымдан
үне баскаш,
казылдай дээр
пулеметту
катап чүктээш,
туткан номдан
одуруглар,
чыдалар дег,
кыланайныш турзун дээштин
базыксаар мен.
өөрүшкүлүг
карак дамчып,
өлчейленген
херечиден—
тургузукчу,
дүшкүүрлүг күш,
номдан үнгеш—
турувуткан
шыңганнарже
синзин дээштин.
Ам бо хүнү
кымга-даа бол,
ырлатпас бис.
Арыннарның
шылыразжы,
тук дег, кинскип,
каш-каш чылдар
ажыр үнүп,
дагжазын дээш,
карандашты
саазынга
сала каштаал.

Очулдурган **М. КЕНИН-ЛОПСАН.**

Кузнецстрой болгаш Кузнецкиниң кижилериниң дугайында чугаа

Беш чыл планының чылдарында шак бо черге 1.000.000 вагон ишти тузуг материаддарын сөөртүп эккээр. Маңаа металлургияның улуг заводу, хөмүр даш уургайы болгаш чүс-чүс мун кижи чурттакчылыг хоорай тургустуунар.

Кара булут
дээрде көжүп чору.
Карацгыны
чаъс дендетти.
Адааңда,
үстүнде суг
сүстүп чыдар
Эрги
терреде чаглактанган
Ажылчыннар
чоргаар сымыраны-дыр:
«Ам дерт
чыл болгаш
маңаа
Эрээн садтыг-хоорай
туттунар!»
Аар коргулчунзуг дүн
дүмбей—
Чаъс
база
эшкен чеп дег, чоон;
Ажылчыннар
шылбыртында
Чарты одап,
олурар.
Эриннери
көгерти
көжүре-даа
Эптин аажок
деп-денге
сымыраны-дыр:
«Ам дерт
чыл болгаш
маңаа
Эрээн садтыг-хоорай
туттунар!»
Өл-шык,
хирелиг
чаглак—
Өртээл
дыкпыш
ышкамнавчыг,
Ажылчыннар
шыгый берген
хлебин чип,
Аажок карангыда
олурлар.
Ынчалза-даа
дамды даажын
баскан
Ында-мында сымыраныг
аштан өткүт
дыңналы-дыр:
«Ам дерт
чыл болгаш
маңаа
Эрээн садтыг-хоорай
туттунар!
Аажок күштүг
частыышкыннар
Эзимнерде
адыгларны
ойладыптар,
Хөмүр даштың
«Гигант»
деп шахтазы
Хөрөүнү
чире-бузаа
казып каштар.
Бедик хана
тудуг-балгат
тургустунар.
Медээ үннер,
ыш,
бус
дендеп үнер.
Мартеннерниң
чүс-чүс хүнү
Сибирьге
Магаданчыг
чалбыышталып кыпар.
Байкал ажыр
октатырган
Аърга-сыннар
аткаарлай бээр
Аажок эптиг,
эки бажыңны
Маңаа
хээли чокка
биске бээр».
Ажылчыннар
сымыранысы
өссе-өссе
Ала-буда
булуттарны
кырлай берген,
Оон ыңай—
«Садтыг-хоорай»
дээнинден өске
Орта,
топтуг
дыңналбастап калды.
Советтернин
чуртунда
мындыг
Соруу сынмас
эрес
кижилер турда
Хараган дег
чечектелген садтыг
Хоорай-даа
тургустунар—
ону эндевес мен.

Очулдурган. **Ю. КЮНЗЕГЕШ.**

В. Маяковскийниң чогаалдары тыва дылда

Владимир Маяковскийниң шүлүктери тыва дылга 1940 чылларның эгезинден бээр-ле очулдуртунган. Эң-не баштай «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп алдарсураглыг шүлүү болгаш ооң соонда «Солагай марш», «Он чыллың ырлары» дээш өске-даа шүлүктериң тыва дылга очулгалары кестүп келген. Бо каш чылдарның иштинде Владимир Маяковскийниң «Чүү эки дээрил, база чүү багай дээрил», «Кым болурул», «От-аът» деп бичии ургларга таарыштыр бижээн шүлүктериниң тыва дылга очулгаларын тускай номнар кылдыр парлап үндүрген. Ол ышкаш «Владимир Ильич Ленин» «Эки-дир» деп шүлүглелдериндеи үзүндү очулгалар солуннарга болгаш номнарга үнгүлээн. Алдарлыг шүлүкчүүнүң «Американнар элдепсинин тур», «Харылзаазын», «Кызыл бөртчүгеш дугайында тоол», «Чарлыышкын», «Крым» дээш өске-даа шүлүктерин бистиң улуг биче номчукчуларывыс тыва дылга номчуп турар.

Владимир Маяковскийниң шүлүктерин очулдурарынга, эштер, С. Сарыг-оол, Ю. Кюнзегеш, С. Сюрюн-оол, М. Кенин-Лопсан болгаш өскелер-даа киришкеннер.

МЭЭН ЫНАК ШҮЛҮКЧҮМ

Кажан бичии кызыл галстуктуг чоруда-ла Владимир Маяковский деп ат меңээ эргим чоок турган. Эң-не баштай «Кым болурул», «Чүү эки дээрил, база чүү багай дээрил» деп шүлүктерин номчаан мен. «Чүү эки дээрил база чүү багай дээрил» деп шүлүктү номчаап болумда кандыг багай чаңчыл барын дилегээнип, боданырыңа мени албадапкан. «Кым болурул» деп шүлүк кандыг кижи болур сен деп чүвени бир дугаарында-ла менден айтырган. Ынчангаш башкы болурун бодумга шилип алган мен.

Бистер Маяковскийниң чогаалдарын өренип турар бис. Ооң шүлүктерин номчуурунга кончуг-ла ынак мен. Ооң өлүм чок шүлүктери бистерниң-биле кады тайбың дээш демисежиң, коммунизмни тургусчүп турар.

В. ХУРАГАН-ООЛ.

СОВЕТ ҮЕНИҢ УЛУГ ШҮЛҮКЧҮЗҮ

Кайгамчыктыг совет шүлүкчү, Октябрь революциязының болгаш социалистиг тургузуушкунның чалбыыштыг ыраажызы — Владимир Владимирович Маяковскийниң өлген хүнүнден бээр чээрби беш чыл болган.

Маяковскийниң ады бистиң чуртуң ажылчы чоннарынга чоок болгаш үнелиг. Гениалдыг шүлүкчү Маяковский литература төөгүзүнде бүлүн үе-биле боттарының аттарын холбаштырган шылгарангай чугаалчыларга хамаржыр. Ол бодунуң талантызының талазы-биле болгаш литературлуг ажыл-чорудулгазының талазы-биле орус шүлүк чугаалының шылгарангай черни эзлеп турар. Ооң чугаадыкчы ажылы— бистиң улузувустуң улуг революстуг эргилделериниң үезинде төөгүнүң уран-чечен чыл бижилгези болур. Ол бодунуң чугаалдарынга чаа үениң төрүүгүнгенин, төөгүде бир дугааргы социалистиг күрүнениң улуг чаагайын көргүскен.

Маяковский бодунуң литературлуг ажыл-чорудулгазын революцияның мурнунда-ла эгелээн. Большевикчи чажыт ажылга ооң аныяанда-ла киржилгези революция мурнунда үеде ооң чугаадыкчы ажыл-чорудулгазынга саңдарлыг болган. Буржуаз-помещик тургузугну ол бодунуң чугаалдарынга килеңнээшкин-биле бурруу шаап, улустуң хосталгазы болгаш ааскежим дээш демиселче массаны кыйгырып турган.

Империалистерниң өскүткени делегейниң бирги дайынынга Маяковский улуг ланып, ооң улуска улур мөзүшынарын илередип, чоокшулап орар революцияны баш улур чугаалап турган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязын Маяковский өөрүшкү-биле болгаш чоргаарал-биле утказан. Ол революцияны «Мээн революциям» деп, шүлүкчү чугаалаан. Октябрь революциязының сөөлүнде чылдарда Маяковскийниң улуг талантызы онза күш-биле калбарган. Ол бодунуң хөй талалыг литературлуг ажыл-чорудулгазын революцияның салым-чолу-биле, хосталган улустуң чаа, дас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг амыыралды тургузар дээш демисел-биле холбаштырган.

Маяковский революцияның шынчы солдады болуп, ооң шүлүктери даштыкы интервентилериң болгаш ак-гвардейжи генералдарның хөй, санныг аг-шериин чылча шаварынга дузалап турган.

Матростарга номчуур дээш шүлүкчүнүң чугаатканы «Чөөн марштыц» адаа-оюле Питериң болгаш Кронштадтың талаажылары дээрбечи Юденичниң халдаашкынындан Петроградты камгалаарынче чоруп турганнар. Деникининиң Орёлдан дезин үнеринге дузалаан одуругларны бис өөрүшкү-биле сактыр бис деп ооң соонда Маяковский бижээн.

Хамааты дайынның аар-берге чылдарында Маяковский Россий телеграф агентилелиниге (Ростага) дыка улуг агитация ажылын чорудуп турган. Шүлүкчү үш мун ажыг плакаттарны болгаш оларга алды мун хире аттарны шүлүктеп бижээн. Ол плакаттарны хөй-хөй кезектер кылдыр парлаан, Москваның болгаш өске-даа хоорайларның магазиннериниң соңгаларынга болгаш делгиир черлеринге, агитпунктуларынга аскылап, фронтуларже чорудуп турган. Ол плакаттар совет эрге-чагырганың бүгү-ле иштики, даштыкы дайыннарынга удур демиселче совет кижилерни кыйгырып турган. Ол плакаттарның оон ыңай улуг ужур-дузазы болза, олар бүгү сатиралыг журналдарның баштайгы үндезини болганы болур.

Ол үеге чугула ужур-дузалыг революстуг дайынчы шүлүктер-биле кады Маяковский ынчаарда элээн каш улуг чугаалдарны тургускан. Октябрь революциязының соонда удатпаанда «Мистерия-буфф» деп бир дугааргы совет шиини бижээн, а 1920 чылда «150.000.000» деп шүлүглелди доскан. Ол чугаалдар маадырлыг совет эпосту тургузарының эгезин салган.

Совет улустуң тайбың тургузуушкунче шилчээнинин соонда Маяковскийниң шүлүктери коммунизмниң херээ дээш күш-ажыыче кыйгырыглар кылдыр дыңналып эгелээн. Ол бодунуң демир-үжүүн «бөгүнгү шакка, өзулуг боттуг үүлге болгаш ол боттуг үүлдүң боттандырыкчыларынга — Совет чазакка болгаш партияга» бараан болдурган. Совет эрге-чагырганың эгелээшкин бүрүзү Маяковскийниң чугаалдарынга илеретинип, Маяковский ол эгелээшкиннериң изиг сөстүг пропагандизи болуп турган.

Бистиң чуртувуста болуп турар күш-ажылчы маадырлыг чоруктарны, байлактың чаа чериниң районунда баштайгы руданы казып үндүрген Курскиниң ажылчынын, Кузнецкиниң тудугжуларын, «Кызыл удазын» фабриканың комсомолчу-рационализаторларын шүлүкчү бодунуң чугаалдарынга бижип турган. Маяковскийниң чугаалдарында кирбейн барган тема чок деп болур. «Үүрмек» тема деп чүве Маяковскийде чок, бүгү чүве аңаа чугула турган.

Ол үениң амыыралының эң-не янзы-бүрү талалары-биле Маяковскийниң хүн-бүрүдеги дириг харылзаазы болгаш уран-чечен бедик мергежили «Владимир Ильич Ленин», «Эки-дир» деп шүлүглелдер чижектиг революстуг шүлүк чугаалды тургузарынга аңаа дузалаан.

«Владимир Ильич Ленин» деп шүлүглел болза, революцияның генийиниң дугайында, кижи төрелгетенниң төөгүзүнде улуг эргилдени кылган чаа массаларның чаа баштынчызының дугайында маадырлыг улуг чугаал болуп турар. Партияның болгаш ооң баштынчызының улуг каттыжыышкыны шүлүглелде мынчаар сорукиришкиниг бижитинген:

Ленин биле партия —
Ийис—төрээн акышкылар,
Ие—төөгээ кым эң үнелигил?
Ленин дижир бис —
партия дээнивис ол.
Партия дижир бис —
Ленин дээнивис ол.

Лениниң улуг чаагайы болгаш күжү баштынчының болгаш ооң тургускан партиязының улус-биле хан-дамырындан харылзаалыында деп чүвени шүлүкчү көрген. Маяковский Коммунистиг партияны ажылчын аңгының чарылбас кезээ кылдыр, ооң өзээ кылыр адаржыны, бистиң херээвистиң өлүм чогу ында деп чүвени көрген. Шүлүглелдиң мындыг одуруглары өткүт дыңналып турар:

Аңгының мээзи,
аңгының херээ
аңгының күжү,
Аңгының алдары —
партия ол.

Маяковскийниң «Эки-дир» деп база бир улуг чугаалында социалистиг революцияның төөгүзү, бистиң чуртка социализм тургузуушкунунуң төөгүзү сиңнигин киргген. Ол чугаад Октябрь революциязының он чыл оюнга бижитинген. Эртип келген маадырлыг оруктуң дугайын, чаа ниитилеалдың тургузуушкунунда совет кижилериң чедишкиннериниң дугайын шүлүкчү көдүрүүшкүн-биле болгаш чоргаарал-биле көргүзүп турар. Ол кайгамчыктыг чугаалда социалистиг Ада-чуртка алдар болдурган мындыг чаагай сөстер бар:

Кижи төрелгетеннин
ишке, хүрешке
Кидин келген,
энерелдиг чазы ышкаш,
Ада-төрээн чуртумну
алгап тур мен,
Ачылыг республикамны
ырлап тур мен.

Маяковский социалистиг тургузуушкунну, совет кижилериң бедик патриоттуг сеткил-сагыжын, оларның эрестиин болгаш маадырлыын көргүспүшаан, чаа ниитилелди тургузарынга шаптык болуп турган бүгү-ле үүлдер-биле кам-хайыра чок демиселди чорудуп турган. Эрги делегейдеп артып калган ямбытан чоруктар болгаш бюрократизмнин, хууда ажыын бодаар болгаш чашпаа чоруктарны, чүве тоовас чоруктарның илерээшкиннерин шүлүкчү кам-хайыра чокка сойгалап, чылча шаап чораан. Ол бак чоруктарны сатира-биле илередир сорулга-биле «Клоп» болгаш «Чунар бажың» деп ийи улуг шиилерни Маяковский бижээн. Мөлчүкчү ниитилелдин бак артыышкыннарынга улур бижээн Маяковскийниң чогаалдары бистиң хуннериивисте-даа совет кижилерни бедик моральдыг шынарга, социалистиг Төрээн чуртунуң мурнунга харысалганың угаан-бодалынга кижизидип турар.

Уран-чүүлдүн партийжи чоруу дээш, чогаалчы бодунун чуртунун бөгүнгү амыдыралының идепкейлиг киржикчизи болуру дээш Маяковский могаг чокка демисежип чораан. Ынчангаш уран-чечен формага сиңникен ханы идеяларының уран-чүүлүн тургузарының үлегерин Маяковский боду көргүзүп чораан. Ооң шүлүк чогаалы дээрге, эрги делегейге шаап халдаашкын, амыдырада болгаш кижилерде бүгү-ле чаа, социалистиг чүүлдерни камгалаарынче болгаш көвүдериниче угланган шүлүк чогаал болур.

«Ам шупту-ла бижип турар база багай эвес бижип турар. Сен чугаалап көрем, бодунуң шүлүктериниң аңгының чепсээ, революцияның чепсээ кылган сен бе азы кылырын орадашкан сен бе? —деп Маяковский бир катап чугаалаан.

Маяковскийниң чүткүлү үргүлчү-ле бурунгаар чүткүл болуп турган. «Дзартогы хүнче чүткүүр херек...» деп ол бижээн. Ынчангаш ооң ынчаардагы бижээн чогаалдары бөгүн-даа улам күштүү-биле дыңналып турар. Маяковскийниң реализми — амгы үениң шыны-биле илередип, келир үениң боттуг перспективтерин көргүзүп турар социалистиг реализм ол. Мынчангаш Маяковскийниң шүлүк чогаалы болза, бүгү совет шүлүк чогаалдың тугу болуп турар болгаш хөй националлыг бистиң чуртуң шүлүкчүлери ооң салган оруу-биле чоруп турар.

Бодунуң социалистиг Төрээн чуртунга патриоттуг чоргааралды Маяковский кайгамчыктыг күштүү-биле көргүзүп турар. Ооң чогаалдарында бодунуң чуртунга ынакшыл ханызы-биле сиңниккен. «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп чогаалынга ооң улуг чоргаарал-биле бижээни:

Номчуңар,
адаарганар
мен —
Совет Эвилелиниң
хамаатызы мен.

Маяковскийниң чогаалдары чүгле бистиң чуртувуста делегеренгейн-биле алдаржаан эвес, харын база даштыкы чурттарның ажылчы чоннарының ортузунда билдингир. Маяковский совет литератураның хөгжүлдезинге улуг саңдарлыг болганы-биле кады Европаның, Азияның болгаш Американың революстуг литературазынга боза саңдарлыг болуп турар. Мынчангаш Маяковскийниң чогаадылга ажылы бүгү делегей талазы-биле улуг ужур-дузалыг.

Маяковский капиталистиг делегейни кам-хайыра чокка илередип чораан. Ол болунуң хөй санныг шүлүктеринге, ылаңгыя даштыкы чурттарга чораан көргениндеи тургустунган шүлүктеринге болгаш өөрүктеринге капиталдың чурттарында болуп турар ораатанлыг аажылаашкынларны, кижизивес чаңчылдарны көргүскен. Долларга чүүлгени, ажылчы чоннарның ядарал-түргеделин, аймак сөөк ылгап дорамчылаар чорукту, өске чурттарның ыштики херектеринге улуг империалистиг чурттарның ыят чок чаржалажыр чоруун шүлүкчү килеңнээшкин-биле сойгалап илереткен.

Тайбыңның чүткүлдүг камгалакчызы болур Маяковский империалистиг күрүнелериң агрессчи чүткүлдерин могаг чокка илередип турган. Чаа дайынның амыылынга удур бодунуң үнүн үндүрген шүлүкчүнүң кыйгырганы болза:

Завод-биле, хову-биле
Сагыш-килеп кады хайын.
Чаагай тайбың камгалаар дээш
Чалым ышкаш сыныш чок тур.
Кыпсыкчыга мынчаар алгыр:
«Оттуг дайын болдурбас бис!
Кыпсынчыг сен!
Ажыт кир! Чор!
Орук чайла!
Сөнеп чок бол!»

Бистиң даштыкы өңнүктеривис-биле: хосталга дээш үр чылдыг дайынын ынчаарда чаа эгелеп турган кыдат ажылчынар-биле, ажыл совсэткан англи далайжылар-биле, чөптүг чорукту күзеп турган негрлер-биле акы-дуңмалышкы болурунга Маяковский өөрүүр турган.

И. В. Сталинның адааны-биле алырга, бистиң совет үениң эң эки, эң талантылыг шүлүкчүзү Владимир Маяковскийниң өлген үезинден бээр ам чээрби беш чыл эртседаа, ооң чогаалдары ам-даа биске «бомба болгаш тук», «чаңнык ышкаш чепсек» болуп турар. Маяковскийниң чогаалдары тиилээн улустуң чогаалы болуп, коммунизмни тургузуп турар улустуң демиселинге болгаш ажылынга кеззеде дузалаар.

В. И. Ленинниң „Күрүне болгаш революция“ деп чогаалын араб дылда үндүргени

ДАМАСК. В. И. Ленинниң «Күрүне болгаш революция» деп чогаалының араб дылга үнгенин Сирияның хөй-ниитизи сонуургап утказаннар. Оон очулгазын доктор Фауд Айобо кылган.

(СЭТА).

Сталинград хоорайның төлээлериниң Англияда барганынга холбаштыр

ЛОНДОН. Пресс Ассошиэйшн агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, чоокта чаа Ковентриге чораан Сталинград хоорайның төлээлери апрель 11-де англисовет найыралдың ниитилелиниң чалаанын ёзугаар Кентерберига чораан. Дуган хепшизи доктор Хьюлетт Джонсонга үдеттирген төлээлер Кентербери дуганын көргеннер. Оон соонда олар Хьюлетт Джонсонга аалдап чораннар. Сталинград хоорайның Совединиң даргазы Апуров дуганга болган мөргүлге киришкен.

(СЭТА).

КУР-да бирги трактор заводунуң тудуушкуну

ПЕКИН. Кыдат Улус Республикада чуртта бир дугааргы трактор заводунуң тудуушкунунга белеткел чоруп турар. Заводтуң цехтериниң бирги бөлүүнүн тудуушкунунга чер тодарадырының талазы-биле төлевилел- шинчилел ажылдары доозулган.

Тудугнуң бүгү-ле кол ажылдарын механизастаан турар деп «Жэньминьжибао» солун демдеглеп турар. Ам тудуг шөлүнче 100 механизмнерни — бульдозерлерни, чүк көдүртүр краннарны, экскаваторларны болгаш машиналарны чедирген.

(СЭТА).

КУДР-дан кыдат улустуң эки-турачыларының алды дивизияларын көжүрүп үндүрүп турары

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп телеграф агентилелиниң тускай корреспондентизиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, кыдат улустуң эки-турачыларының алды дивизияларының бодунуң составын болгаш боо-чепсээн Кореядан Синыйчжу станцияны таварт көжүрүп үндүрүүшкүнү үргүлчүлеп турар.

Март 31-ден апрель 8-ке чедир үениң дургузунда 19 мун ажыг солдаттар болгаш офицерлер көжүртүнүп үнген, хөй санныг боо-чепсекти болгаш оък-чемзекти үндүрген.

(СЭТА).

„Тайбыңның күштери дайынның күштеринден күчүлүг“

Европа болгаш Азия чурттарының тайбың камгалалының комитеттериниң төлээлекчилериниң кады кылган медеглели

ВАРШАВА. Тайбың талалакчыларының үшкү бүгү-польша конгрезин холбаштыр Польшада чоруп турар Европа болгаш Азия чурттарының тайбың талалакчыларының национал комитеттериниң төлээлекчилери польша тайбың талалакчылары-биле кады медеглел парлап үндүрген, ында чугаалап турары болза:

Европаның болгаш Азияның янзы-бүрү чурттарының тайбың камгалалының шимчээшкининиң төлээлекчилери бистер, тайбың камгалалының польша шимчээшкининиң төлээлекчилери